

The Role of Military Commanders as Mentors in the Spiritual Health of Society: Based on the Sound Heart Model

Minoo Asadzandi^{1*}

¹ Medicine, Quran and Hadith Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Received: 13 August 2023 Accepted: 13 September 2023

Abstract

Background and Aim: Health and safety are the greatest blessings. In biological crises, the armed forces are the protectors of people's health. Military personnel defend the country, protect security, independence, and territorial integrity. Complex military missions, the possibility of injury and disability, fear of failure, captivity, and death are the causes of psychosomatic diseases in the military, which affect the family and society. Commanders act as social role models. The spiritual leadership of Mentor commanders is a guarantee of spiritual preparation in combat and effectively reduces the stress of soldiers. This study was conducted with the aim of explaining the role of military commanders as mentor in the spiritual health of society.

Methods: In a mixed-method research, based on the Creswell et al., model (2003) with a discovery-explanatory approach, qualitative data from non-systematic review and contractual content analysis of different types of spirituality, religious spirituality, spiritual leadership, spiritual mentoring, the theory of personality, spiritual pathology theory of Sound Heart Model with quantitative data from the clinical applications of the model were integrated. The validity of meta-inferences of research was measured in the quantitative data section through internal-external validity and in the qualitative data section with "reliability" or "capability index".

Results: Spiritual health means having a sound heart. It is the result of a healthy spiritual personality. Commanders with "healthy spiritual character" behave with wisdom, chastity, courage, generosity, altruism, and kindness. They can cause spiritual training and spiritual preparation of military forces and their families through scaffolding in model-oriented training. Mentor military commanders improve the spiritual health of soldiers and families by creating a secure attachment to God and a positive image of God. Attachment to the Prophet in the position of an interpreter of the holy text of the Quran and a healthy spiritual model and following the Prophet's lifestyle lead to a correct understanding of religion, creating a positive image of God and secure attachment to God (belief in God's presence and sufficiency). Secure attachment to God reduces job stress and pressures of life events. The spiritual leadership of mentor commanders and their "lifestyle" has an effect on improving the spiritual health of society by changing people's attitudes towards life events.

Conclusion: Considering the effect of model-oriented education on the formation of a healthy spiritual personality and spiritual training, it is recommended that commanders improve the spirituality of military forces and their families by strengthening the positive image of God and secure attachment to God and try to improve the spiritual health of civilians by changing their attitude towards life events.

Keywords: Health, Military Commanders, Spirituality, Mentoring.

*Corresponding author: Minoo Asadzandi, Email: mazandi498@gmail.com

نقش فرماندهان نظامی به عنوان منتور در سلامت معنوی جامعه: مبتنی بر نظریه قلب سلیم

مینو اسدزندی^{۱*}

^۱ مرکز تحقیقات طب، قرآن و حدیث، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران

چکیده

زمینه و هدف: سلامت و امنیت بزرگترین نعمتهاست. در بحران‌های بیولوژیک نیروهای مسلح از جمله حافظان سلامت جامعه هستند. نظامیان مدافع کشور، حافظ امنیت، استقلال و تمامیت ارضی می‌باشند. مأموریت‌های پیچیده نظامی، احتمال جراحت و نقص عضو، ترس از شکست، اسارت و مرگ، عامل بروز بیماری‌های روان‌تنی در نظامیان است که بر خانواده و جامعه هم تاثیر دارد. فرماندهان در جایگاه الگوهای اجتماعی عمل می‌کنند. رهبری معنوی فرماندهان منتور ضامن آمادگی معنوی در رزم و موثر بر کاهش استرس‌های نظامیان است. این مطالعه با هدف تبیین نقش فرماندهان نظامی منتور در سلامت معنوی جامعه انجام شد.

روش‌ها: در مطالعه ترکیبی، مبتنی بر مدل کروسل و همکاران (۲۰۰۳) با رویکرد اکتشافی-تبیینی، داده‌های کیفی حاصل از مرور غیرنظام‌مند و تحلیل محتوای قراردادی انواع مختلف معنویت، معنویت دینی، رهبری معنوی، منتورینگ معنوی، نظریه شخصیت و نظریه آسیب شناسی مدل قلب سلیم، با داده‌های کمی حاصل از کاربردهای بالینی مدل، تلفیق شدند. اعتبار فرا استنباط‌های تحقیق، در بخش داده‌های کمی از طریق اعتبار درونی- بیرونی، در بخش داده‌های کیفی با "اعتمادپذیری" یا "شاخص قابلیت" سنجیده شدند.

یافته‌ها: سلامت معنوی برخوردار از قلب سلیم و پیامد سلامت شخصیت معنوی است. فرماندهان دارای شخصیت معنوی سالم توأم با خردورزی، پاکدامنی، شجاعت، سخاوت، نودوستی و مهرورزی رفتار می‌کنند. آن‌ها می‌توانند از طریق داربست زنی در آموزش الگو- محور سبب تربیت معنوی و آمادگی معنوی نیروهای نظامی و خانواده ایشان شوند. فرماندهان نظامی منتور با ایجاد دل‌بستگی ایمن به خدا و تصور مثبت از خدا سبب ارتقای سلامت معنوی نظامیان و خانواده‌ها می‌شوند. دل‌بستگی به پیامبر در جایگاه مفسر متن مقدس قرآن و الگوی سالم معنوی و تبعیت از سبک زندگی پیامبر، سبب شناخت صحیح از دین، ایجاد تصور مثبت از خدا و دل‌بستگی ایمن به خدا (باور به حضور و کفایت خدا) می‌گردد. دل‌بستگی ایمن به خدا، استرس‌های شغلی، فشار رخدادهای زندگی را کاهش می‌دهد. رهبری معنوی فرماندهان منتور و سبک زندگی ایشان در ارتقای سلامت معنوی جامعه با تغییر نگرش مردم به رخدادهای زندگی تاثیر دارد.

نتیجه‌گیری: با توجه به تاثیر آموزش الگو- محور در شکل‌گیری شخصیت معنوی سالم و تربیت معنوی، توصیه می‌شود فرماندهان با تقویت تصور مثبت از خدا و دل‌بستگی ایمن به خدا، معنویت نیروهای نظامی و خانواده ایشان را ارتقا دهند و با تغییر نگرش به رخدادهای زندگی برای ارتقای سلامت معنوی جامعه بکوشند.

کلیدواژه‌ها: سلامت، فرماندهان نظامی، معنویت، منتورینگ.

مقدمه

سلامت و امنیت بزرگترین نعمتهاست. نقش کارکنان نظام سلامت و نیروهای مسلح در انواع بحران‌های بیولوژیک جهت حفظ سلامت مردم و تامین امنیت جامعه، حائز اهمیت است (۱). حفظ امنیت ملی نیازمند قدرت بازدارندگی و اقتدار بازدارنده می‌باشد (۲). نظامیان کارآمد عامل عزت و اقتدار ملی، ضامن بقای ملی و حافظ امنیت مردم هستند (۳). نظامیان به عنوان با ارزش‌ترین منابع، معنادهنده به سازمان‌های نظامی، محور رویدادها، موثر در تحقق و اعتلای اهداف سازمانند (۴) که برای رویارویی با چالش‌ها و تهدیدات مرگبار زمان جنگ و بحران، تامین منافع ملی، بازدارندگی دشمنان، حفظ تمامیت ارضی و هویت ملی، نیازمند آمادگی کامل در رزم می‌باشند. با توجه به این که در بسیاری از فرهنگ‌ها، از جمله در فرهنگ دینی ایران، دین و باورهای معنوی، تنها پناهگاه امن (Safe haven) در شرایط بحرانی خط مقدم و تجربه‌های شدید عملیات نظامی است، امروزه آمادگی معنوی در رزم یکی از وجوه مهم آمادگی کامل در رزم محسوب می‌گردد (۵). سازمان‌های نظامی در تدوین استراتژی خود، تعمیق معنویت محیط‌های نظامی و تربیت معنوی کارکنان را به عنوان عامل هویت سازمانی، روح حاکم بر جریان کار، جهت‌دهنده به تفکر و احساس افراد نسبت به سازمان مورد توجه قرار می‌دهند تا هر فرد منافع سازمان را بر منافع شخصی ترجیح داده، موفقیت سازمان را موفقیت خود بدانند، به ارزش‌ها و باورها تعصب و عشق بورزد، با صداقت، اعتماد، خود شکوفایی و تعهد و ایثار انجام وظیفه کند (۶). در هنگام مواجهه با فشار روانی فزاینده در ماموریت‌های نظامی بتواند با استفاده از روش‌های مقابله مذهبی بر استرس‌های ناشی از مأموریت‌های پیچیده فایز شود. جهت حفظ استقلال، امنیت و تمامیت ارضی کشور با تاب‌آوری بکوشد. با قوانین سخت، احتمال جراحت و نقص عضو، ترس از شکست، اسارت و مرگ، سازگار گردد (۷).

تعمیق معنویت محیط‌های نظامی نیازمند شایستگی فرماندهان برای ایفای نقش در جایگاه منتور معنوی است. فرماندهان نظامی منتور، علاوه بر نگرش معنوی و انگیزه معنوی، نیازمند توانایی دانش‌افزایی معنوی و مهارت‌آموزی معنوی هستند (۸). مفهوم منتور که نشأت گرفته از ادبیات کلاسیک روزگاران گذشته است و به شخصی خردمند، آگاه، با تجربه، مورد اعتماد و پیشرو دلالت دارد که راه رشد و شکوفایی را به پیرو خود (منتی) نشان می‌دهد. در شعر حماسی اودیسه از هومر، اودیسه برای شرکت در جنگ تروا پسر خود تله ماکوس را به پیرترین دوست و مشاور خود به نام منتور می‌سپارد تا از او مراقبت کند و به او آموزش دهد، وی را راهنمایی کند، از کودکی به بزرگسالی گام‌به‌گام راه و روش زندگی را به او بشناساند، او را رهبری کند و طرف مشورت او قرار گیرد. شخصیت منتور، خردمندی و نقش استادی اوست. در مفهوم امروزی منتور اشاره به شخصی مجرب، راهنما، فهیم، خردمند، مستعد، بصیر و قادر به موشکافی از ظرایف پنهان از دید سایرین دارد (۹). منتورینگ

معنوی سیستمی است که در آن فردی خودساخته، مجرب و آگاه، به فردی با تجربه کمتر کمک می‌کند تا در زمینه معنوی، رشد نماید. اسدزدنی و سیدکلال با توجه به حکمت ۷۳ نهج البلاغه، آیات ۲۱ احزاب و ۴ ممتحنه، مبتنی بر تئوری یادگیری اجتماعی بندورا، تربیت معنوی و تعمیق معنویت محیط‌های نظامی را نیازمند تکیه‌گاه‌سازی توسط فرماندهان منتور می‌دانند (۱۰). چرا که در میان نیروهای مسلح، فرماندهان نقش برجسته‌ای دارند. کیفیت سازمان به کیفیت رهبری فرماندهان وابسته است و هیچ سازمانی نمی‌تواند از سطح رهبرانش بالاتر رود. فرماندهان جهت رهبری اثربخش علاوه بر توانایی‌های رهبری، تخصصی، بلوغی و عمومی نیازمند سلامت معنوی-روانی هستند (۱۱). وزارت دفاع امریکا حفظ امنیت ملی کشور را نیازمند وجود فرماندهانی برخوردار از سلامت جسمی، با اعتماد به نفس، واجد خودباوری و خویشتن‌پنداری مثبت، قدرت طلبی و تاب‌آوری بسیار بالا، خلاقیت و نوآوری، تفکر فلسفی، انعطاف‌پذیری، سیاستمداری، موقعیت‌شناسی، بصیرت همراه با تفکر استراتژیک می‌داند (۱۲). Educational Resources Information Center شاخص‌های رهبری فرماندهان را در ویژگی‌های شخصیتی منحصر به فرد (پویایی، توانایی نفوذ بر دیگران، صداقت و درستکاری، اعتماد به نفس، خویشتن‌پنداری مثبت، هوش، دانش فنی و عمومی عمیق) و ویژگی‌های رفتاری منحصر به فرد (ابتکار عمل، مراعات حال زیردستان) طبقه‌بندی می‌کند (۱۳). Mitchell صفات رهبری (برون‌گرایی، توانایی‌های جسمانی، مقبولیت اجتماعی، تحصیلات، هوش، استقلال، اعتماد به نفس، محبوبیت، نزاکت)، رفتار رهبری (ابتکار عمل، توانایی قدرت نفوذ در دیگران) و شیوه‌کنشی رهبری (تعیین اهداف مطلوب، حفظ اهداف، حفظ ساختار گروهی، تسهیل تعامل و عملکرد گروهی، حفظ روحیه) را برای فرماندهان ضروری بر می‌شمارد (۱۴). Yukle در بیان مهمترین شاخص‌های رهبری به رعایت موازین اخلاق، صداقت، وفاداری نسبت به تعهدات خود، تبعیت از استانداردهایی که نسبت به دیگران اعمال می‌کند، احترام به عواطف انسانی، آرمان‌سازی، خطرپذیری، اطلاع‌رسانی به موقع و کامل، استقبال از انتقاد، خدمت به پیروان و سازمان اشاره نموده و بر توسعه فضای اخلاقی و داشتن الگوی رفتار اخلاقی برای خود و دیگران تاکید می‌کند (۱۵). شواهد نشانگر آن است که تقدس بخشیدن به انجام وظیفه سبب بهبود کیفیت کاری شده، منجر به ایجاد معنا، تعیین اهداف بالاتر شغلی، افزایش بهره‌وری و عملکرد سازمانی، تعهد و همبستگی بین کارکنان می‌گردد. تعمیق معنویت نظامیان با معنا دادن به زندگی، ایجاد خودباوری و مسئولیت‌پذیری به سربازان در هنگام جنگ، نگرشی مثبت داده و اضطراب مرگ را در آن‌ها کاهش داده و سلامت روانی ایشان را تضمین می‌کند. به این جهت تعمیق معنویت در محیط‌های نظامی و تربیت معنوی کارکنان الویت اول سازمان‌های نظامی است (۱۶). اگر چه که سازمان‌های نظامی جهت کاهش فشار روانی فزاینده بر نیروهای مسلح کشور که سبب کاهش

تحقیق کیفی در قالب مرور غیرنظام‌مند شواهد و تحلیل محتوای قراردادی مقالات، با داده‌های حاصل از تحقیقات کمی دو دهه مبتنی بر مدل قلب سلیم در گروه‌های مختلف تلفیق شدند. با توجه به اینکه در بخش کمی تحقیق ترکیبی، در نظر گرفتن منطق قیاسی - فرضیه‌ای، یک اصل بنیادی معرفت‌شناختی و روشی است و نظریه جایگاه اساسی و محوری دارد، محقق با استفاده از نظریه قلب سلیم، چارچوب نظری خود را تدوین نمود و آن را در طرح عمومی تحقیق به کار برد (۲۵). در بخش کیفی، این نظریه را به مثابه راهنمای عمومی مد نظر قرار داد تا نظریه در باز شدن ذهن محقق، توجه به نکات، روندها و ابعاد محوری میدان مطالعه، ارایه چارچوب مفهومی جهت طرح سؤال‌های اساسی، نقشی کلیدی ایفا کند (۲۶). در بخش کیفی مطالعه با هدف آشنایی با انواع رهبری معنوی منتورها با کلید واژه‌های معنویت، معنویت دینی، رهبری معنوی، منتورینگ معنوی، نظریه شخصیت و نظریه آسیب‌شناسی معنوی، جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی انجام شد. معیارهای ورود به مطالعه شامل مقالات و کتب فارسی و انگلیسی، با امکان دسترسی به کل متن، برخوردار از شیوه صحیح در تحقیق بودند. مطالعاتی که ویژگی‌های مذکور را نداشتند وارد مطالعه نشدند. پس مطالعه معیار خروج نداشت. ۴۴ مقاله و کتاب حجم نمونه در بخش کیفی را تشکیل دادند. با توجه به این که هدف نهایی طرح‌های ترکیبی ارائه بینش چندوجهی (فرا استنباط یا استنتاج مبتنی بر ترکیب یافته‌های کمی و کیفی است) و اعتبارسنجی و ارزیابی فرا استنباط - های به دست آمده از اهمیتی کلیدی برخوردارند، اعتبارسنجی باید متضمن هر دو نوع اعتبارهای کمی و کیفی باشند. در این تحقیق با توجه به دیدگاه محمدپور و همکاران، از معیارهای اعتبارسنجی (اعتبار درونی - بیرونی، میزانی که در آن یک محقق به طور صحیح دیدگاه‌های "بومی" مشارکت‌کنندگان تحقیق و دیدگاه‌های عینی خود را می‌فهمد، به کار می‌گیرد و بازنمایی می‌کند) و از "اعتمادپذیری یا شاخص قابلیت" (متقاعد کننده بودن یافته‌ها و قدرت الهام‌بخشی به مطالعات دیگر) استفاده شد (۲۷).

ملاحظات اخلاقی

این مقاله مصوب کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) با کد IR.BMSU.REC.1400.112 است. جهت رعایت ملاحظات اخلاقی علاوه بر اخذ کد اخلاق، نکات اخلاقی بیانیه هلسینکی از جمله رعایت صداقت در جمع‌آوری، تحلیل و انتشار داده‌ها رعایت شد. رعایت اصول نشر و اخلاق در پژوهش و انتشار یافته‌های مطالعه طبق اصول کمیته بین المللی اخلاق نشر از دیگر تعهدات اخلاقی رعایت شده توسط پژوهشگر بودند.

نتایج

همانطور که نمودار ۱ نشان می‌دهد لازم است که فرماندهان جهت ارتقای سلامت معنوی نظامیان و آحاد جامعه قبل از نیروهای مسلح تحت امر و مردم جامعه، در جایگاه الگوهای اجتماعی تاثیرگذار به

خلاقیات و کارایی کارکنان و بروز مشکلات سلامت و اختلالات روانی می‌گردد، مکلف به آمادگی و شناسایی عوامل آسیب‌رسان سلامت، کاهش عوامل خطر و ارتقای سطح سلامت معنوی نیروهای خود هستند (۱۷)، اما کمتر مطالعه‌ای به نقش فرماندهان و نیروهای نظامی بر سلامت معنوی جامعه پرداخته است.

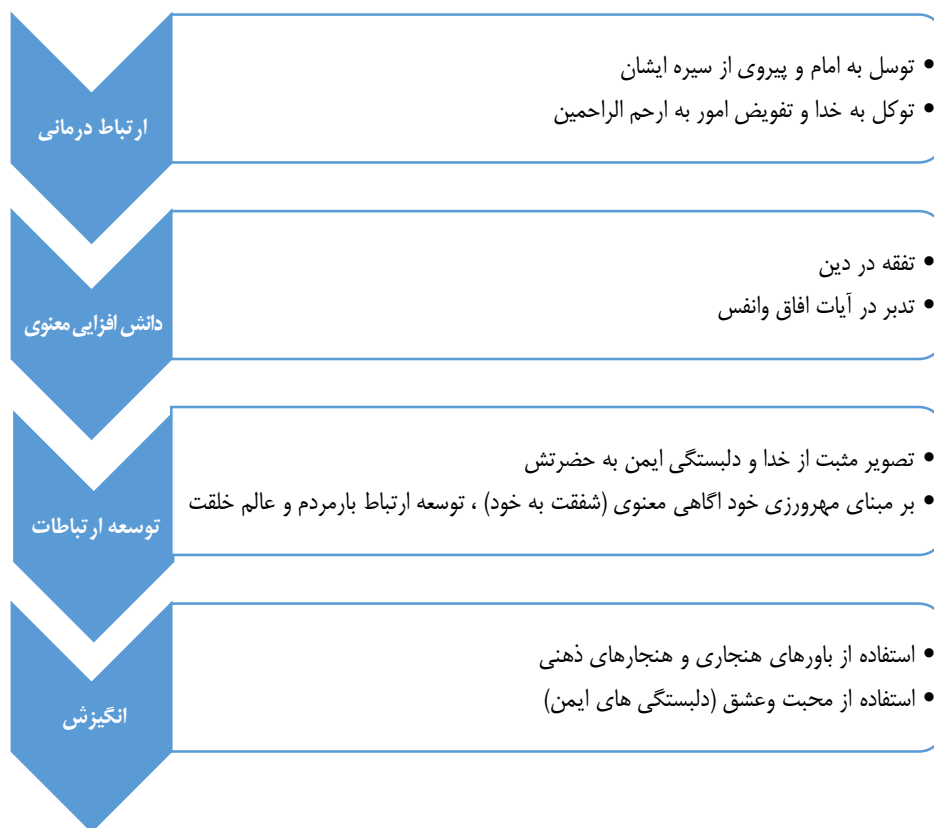
اسدزندی در طی دو دهه تحقیق نظریه قلب سلیم در سلامت معنوی را در پارادایم اسلام شیعی طراحی و اعتبار بخشی نموده، مبتنی بر تفسیر روایی از آیه آخر سوره یس، معنویت را توجه به ملکوت و باطن عالم هستی، خدا را قبل و حین و بعد از هر حادثه‌ای دیدن معرفی می‌کند (۱۸). انسان را به عنوان موجود معنوی صاحب قلب که زندگی انسانی را تجربه نموده، در مواجهه با رخدادهای زندگی واکنش‌های زیستی-روانی-اجتماعی-معنوی نشان می‌دهد، می‌داند. مدل قلب سلیم را عهده‌دار تشخیص، درمان و مراقبت از عکس‌العمل‌های معنوی انسان به رخدادهای زندگی در طول عمر و در طیف سلامت و بیماری معرفی می‌کند (۱۹). سلامت معنوی را برخورداری از قلب سلیم (قلبی که جز خدا در آن نباشد) دانسته (۲۰) و الگوریتم اجرای مشاوره معنوی را به عنوان مداخله‌ای متکی بر قدرت ایمان و معنویت افراد، جهت پیشگیری از بروز پریشانی‌های معنوی ناشی از رخدادهای زندگی، بر اساس اعتقادات و با کمک سرمایه‌های معنوی تشریح نموده است (۲۱). بر نقش والدین، مربیان، اساتید و فرماندهان منتور در تربیت معنوی تاکید دارد (۱۰). مطالعه‌ای درباره تاثیر مثبت باورهای معنوی بر سلامت معنوی فرماندهان انجام داده است (۲۲). اما در مرور متون علی‌رغم تاکید سیاست‌های کلی سلامت، بر رشد معنویت و اخلاق اسلامی در جامعه (۸) مطالعه‌ای درباره تبیین نقش فرماندهان و نیروهای نظامی در ارتقای سلامت معنوی جامعه ایران حتی در طی بحران‌های بیولوژیک مشاهده نشد. به دلیل خلاء مطالعاتی و اهمیت استراتژیک ارتقای آمادگی معنوی کارکنان نظامی و سلامت معنوی غیر نظامیان هنگام مواجهه با حملات بیولوژیک، جنگ‌های ترکیبی و رخدادهای زندگی، این مطالعه با هدف تبیین نقش فرماندهان منتور در سلامت معنوی جامعه مبتنی بر نظریه قلب سلیم انجام شد.

روش‌ها

این تحقیق ترکیبی (mixed-method research) در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ انجام شد. این روش از سال ۱۹۹۰ به عنوان جنبش سوم روش‌شناسی با هدف ایجاد همگرایی در رهیافت تحقیقات کمی و کیفی در یک مطالعه واحد شکل گرفت. این روش از نظر هستی‌شناختی، به پیچیدگی واقعیت‌های اجتماعی، از نظر معرفت‌شناختی، به تفهیم و تبیین متوازن، از نظر روش‌شناسی، به ترکیب همزمان دو شیوه نظارت و غوطه‌وری در پدیده‌های اجتماعی باور دارد (۲۳). این مطالعه ترکیبی مبتنی بر مدل کرسول و همکاران (۲۰۰۳) با رویکرد متوالی - تغییرپذیر (اکتشافی و تبیینی) (۲۴)، و بر مبنای نظریه قلب سلیم در سلامت معنوی اجرا شد. داده‌های حاصل از

و عالم خلقت، ۴) تقویت انگیزه معنوی را اجرا کنند تا واجد شایستگی ایفای نقش در جایگاه منتور معنوی گردند. در رهبری معنوی، بر تقویت رشته محبت فرد به خدا از طریق توسل به پیامبر و امام معصوم تاکید کنند. دل‌بستگی ایمن به خدا را عامل تغییر نگرش به رخدادهای زندگی و توجه به باطن و ملکوت عالم هستی قرار دهند تا رنج‌ها و رخدادهای زندگی را به تجربه معنوی مبدل کنند (نمودار ۱).

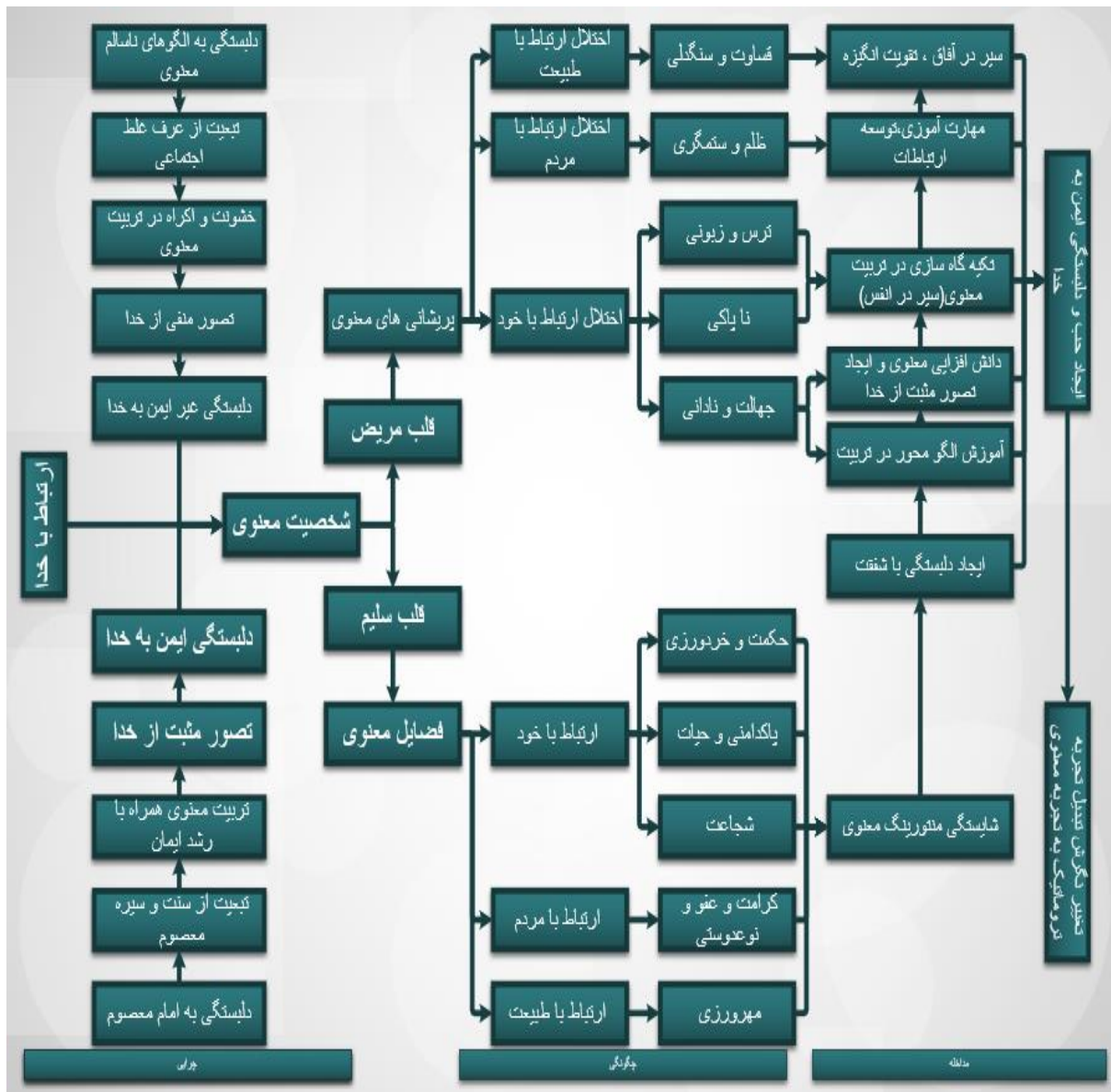
خود مراقبتی معنوی با محوریت تقویت تصور مثبت از خدا و تقویت دل‌بستگی ایمن به خدا پردازند. لازم است ایشان در انجام خود مراقبتی معنوی چهار گام اساسی شامل ۱) برقراری ارتباط معنوی با خداوند بر مبنای اعتماد و دل‌بستگی ایمن به خدا، ۲) دانش‌افزایی معنوی: تفقه در دین و تدبر در آیات و نشانه‌های خدا در افاق و انفس، ۳) کاربرد مهارت‌های توسعه ارتباط با خدا، ارتباط با خود، خلق

نمودار-۱. الگوریتم اجرای خود مراقبتی معنوی در فرماندهان نظامی در جایگاه الگوهای اجتماعی تاثیرگذار

دل‌بستگی ایمن به خدا و باور به حضور و کفایت خدا به عنوان پناهگاه امن در سختی‌ها است. شخصیت معنوی شکل‌دهنده به عکس‌العمل معنوی نظامیان و مردم به رنج‌ها و رخدادهای زندگی است. شناخت صحیح از دین و تصور مثبت از خدا عامل دل‌بستگی ایمن به خداست که با دل‌بستگی به پیامبر (امام معصوم) در جایگاه مفسر متن مقدس قرآن و الگوی سالم معنوی و تبعیت از سنت (قول و فعل و تقریر) و سبک زندگی پیامبر حاصل می‌شود. پیروی فرماندهان نظامی از سیره و سنت پیامبر سبب شخصیت معنوی سالم و رفتار مبتنی بر خردورزی، پاکدامنی، شجاعت، سخاوت، نودوستی و مهرورزی می‌شود. فرماندهان واجد قلب سلیم را شایسته ایفای نقش در جایگاه منتور معنوی می‌کند. سلامت معنوی فرماندهان منتور سبب ایجاد شفقت به خود، عفو و گذشت در برابر خطای دیگران، محبت و مهرورزی به تمام پرسنل نظامی و مردم می‌شود. فرماندهان نظامی منتور را قادر می‌کند تا از طریق داربست زنی در آموزش الگو-محور

همانطور که نمودار ۲ نشان می‌دهد، اختلال سلامت معنوی یا قلب مریض عامل بروز پریشانی‌های معنوی است. پریشانی‌های معنوی حاصل دل‌بستگی غیر ایمن به خدا و تصور منفی از خداست که در اثر تربیت معنوی توأم با خشونت و اکراه ایجاد می‌شود. این شیوه تربیت معنوی معلول تبعیت از عرف غلط جامعه و سبک زندگی ناسالم الگوهای اجتماعی است. فشار ناشی از عرف غلط اجتماعی و تفسیر به رای آیات قرآن در کنار عملکرد رفتاری ناسالم فرماندهان به عنوان الگوهای اجتماعی سبب ایجاد اختلال شخصیت معنوی در کارکنان نظامی و مردم جامعه شده و منجر به اختلال ارتباط با خود، مردم و عالم خلقت می‌گردد. پریشانی‌های معنوی چون جهل و نادانی، ناپاکی، ترس و زبونی، ظلم و ستمگری، قساوت قلب و سنگدلی را ایجاد می‌کند. در نقطه مقابل سلامت معنوی برخوردار از قلب سلیم و پیامد سلامت شخصیت معنوی است (۲۸). شخصیت معنوی سالم حاصل

نمودار-۲. شیوه تاثیرگذاری فرماندهان منتور معنوی در ارتقای سلامت معنوی مبتنی بر نظریه قلب سلیم

احسان، شیوه ارتباط معنوی با مردم را آموزش دهند. با شفقت به خود، سبب تقویت انگیزه خود مراقبتی معنوی برای تسکین پریشانی‌های معنوی کارکنان و خانواده‌ها شوند. از طریق توجه به نشانه‌های خدا در آفاق و انفس سبب اصلاح نگرش به رخدادهای زندگی و توجه به باطن و ملکوت پدیده‌های عالم گردند. رهبری معنوی فرماندهان منتور و سبک زندگی ایشان در جایگاه الگوهای اجتماعی تاثیرگذار در ارتقای سلامت معنوی جامعه از طریق تغییر نگرش مردم به رخدادهای زندگی به عنوان امتحان الهی و تجربه معنوی تاثیر دارد (نمودار ۱).

بحث

آمادگی معنوی نظامیان و تعمیق معنویت در جوامع مسلمان به شکل انجام عمل برای خدا، خدا را حاضر و ناظر دانستن با نیت نزدیک شدن به خدا حاصل می‌شود. نیت نزدیکی به خدا (قرب

با ایجاد دلبستگی ایمن به خدا و تصور مثبت از خدا در تربیت معنوی و آمادگی معنوی نیروهای نظامی و خانواده ایشان موفق شوند. همچنین دلبستگی ایمن به خدا، استرس‌های شغلی، فشار رخدادهای زندگی را کاهش می‌دهد. تقویت دلبستگی به امام معصوم و اعظم مصائب امام معصوم، چرایی رخدادهای زندگی را تبیین نموده و نگرش نظامیان و مردم را به سختی‌ها و رنج‌های زندگی تغییر می‌دهد. دلبستگی ایمن تخریب شده به خدا و تصور منفی از خدا را که سبب بروز آسیب‌های معنوی می‌شوند، بازسازی می‌کند. فرماندهان منتور می‌توانند با برقراری ارتباط معنوی بر مبنای شفقت و با هدف جلب اعتماد؛ دانش‌افزایی معنوی برای تبیین چرایی بروز حوادث و رخدادهای ناخوشایند زندگی؛ مهارت‌آموزی توسعه ارتباط معنوی با طبیعت، خود، مردم و خدا؛ تقویت انگیزه‌های معنوی و آموزش روش‌های سازگاری، سبب توسعه دلبستگی ایمن به خدا و شهامت مواجهه با بحران‌ها و رنج‌های زندگی شوند. با مهارت‌آموزی عفو و

در جایگاه مفسر متن مقدس قرآن و الگوی سالم معنوی است که منجر به تبعیت از سنت معصوم (قول، فعل و تقریر پیامبر و ائمه اطهار) می‌گردد (۳۱). در قرآن "امام" تنها بر پیامبران الهی و ائمه شیعه اطلاق می‌شود که برخوردار از علم حضوری، مقام عصمت و منزله از خطا و اشتباه هستند. خداوند بر پیروی از سیره و سبک زندگی پیامبر به عنوان اسوه حسنه و مصلح اجتماعی تاکید دارد (۲۵). تبعیت از سنت و سیر در مراتب ایمان را محصول حب و دل بستگی به پیامبر و امام معصوم و سیر در مسیر عشق الهی می‌داند. پیروی از سیره معصوم را ضامن تربیت معنوی صحیح معرفی می‌کند (۱۰). به این جهت برای فرماندهان نظامی در جایگاه منتور معنوی، شناخت سیره معصوم، حب معصوم و تبعیت از سنت معصوم ضروری است تا این پیروی از سبک زندگی معصوم، عامل تحول در سبک زندگی فرماندهان، شناخت صحیح از دین، تصور مثبت از خدا، اصلاح شیوه تربیت معنوی، تقویت رهبری معنوی و خود آگاهی معنوی، اصلاح اشتباهات عرف جامعه و کاهش تاثیر الگوهای ناسالم اجتماعی گردد (۳۲).

فرماندهان و نیروهای نظامی منتور که خداوند را مراقب، پذیرنده، نزدیک، در دسترس، پایگاه ایمن، بخشنده و دوست خود می‌دانند، در پرتو قلب سلیم (سلامت معنوی) از طریق برقراری رابطه عاشقانه با خدا به بهداشت روانی، حیات طیبه و رضایت از زندگی می‌رسند (۳۳). صفات رحمانی خدا را متجلی می‌نمایند، در ادراک و معرفت به مقام حکمت و عدالت خواهی دست می‌یابند. این ادراک ایشان را به خود کنترلی در رفتارهای کلامی و غیر کلامی به شکل پاکدامنی و شجاعت نایل می‌کند تا بتوانند در ارتباط با مردم و مخلوقات خداوند با سخاوت، کرامت و مهرورزی رفتار نمایند (۳۴). فرماندهان منتور معنوی می‌توانند با شفقت و دلسوزی نسبت به نیروهای تحت امر خود و با برقراری ارتباط معنوی مبتنی بر آموزش الگو- محور اقدام به تربیت معنوی کنند. با دانش افزایی معنوی، ایجاد تصور مثبت از خدا نمایند. از طریق داربست زنی و تکیه‌گاه‌سازی آموزشی اقدام به مهارت‌آموزی در توسعه ارتباط با خدا، خود، مردم و عالم طبیعت نمایند. با تقویت انگیزه‌های معنوی، نیروهای نظامی و خانواده ایشان را به سوی دل بستگی ایمن به خدا هدایت کنند و سبب تغییر نگرش ایشان به رخدادهای زندگی شوند تا ایشان رخدادهای سخت زندگی را به عنوان تجربه معنوی بپذیرند و در برابر مشکلات با امیدواری تاب‌آوری کنند (۳۵).

فرماندهانی که به شایستگی ایفای نقش در جایگاه منتور معنوی دست یافته باشند، می‌توانند برای تسکین پریشانی‌های معنوی مردم جامعه در بحران‌های مختلف اقدام کنند. چرا که می‌دانند افراد واجد تصور منفی از خدا و دل بستگی غیر ایمن به خدا، خدا را طردکننده، نامهربان، سختگیر، دور از دسترس، غیر صمیمی و غیر قابل اعتماد می‌دانند، تعبیر و تفسیر غلط تحمیل شده از سوی عرف جامعه بر اهل بلا را می‌پذیرند، رنج‌ها و ابتلائات زندگی را تنبیه الهی قلمداد می‌کنند، در نتیجه دچار استیگما (انگ اجتماعی)،

الهی) و دل بستگی ایمن به خدا سبب انعطاف پذیری و افزایش قدرت بازتوانی پس از جراحات ناشی از جنگ و بحران، شکل‌گیری شخصیت معنوی و ایجاد معنا در زندگی و یکپارچگی در وجود افراد می‌شود (۱). ضمن بهبود عملکرد، اثربخشی نیروی انسانی و اشاعه فرهنگ معنوی، سبب تغییر نگرش افراد به رخدادهای زندگی به عنوان یک امتحان الهی و تجربه معنوی می‌گردد. تجربه معنوی در جایگاه نوعی رویداد روانشناختی فردی با ایجاد احساس وحدت و هماهنگی با نیروهای مقدس، سبب توجه به ملکوت عالم هستی و حکمت و خیر پنهان در حوادث زندگی می‌شود و آثار مثبتی چون توانایی در توضیح چرایی معنوی پدیده‌ها و تغییرات عاطفی ناشی از عشق و اشتیاق به خدا و مخلوقات عالم را به ارمغان می‌آورد (۶). عکس‌العمل‌های معنوی افراد به رخدادهای زندگی وابسته به شخصیت معنوی ایشان است. شخصیت معنوی الگوهای نسبتاً پایدار و مهم ادراک و معرفت، عواطف و هیجانات، رفتارهای کلامی و غیر کلامی است که چگونگی تعامل با خدا، خود، مردم و عالم خلقت را بر اساس یک الگوی قابل تشخیص شکل می‌دهد (۲۸). شخصیت سالم معنوی در گرو حب و دل بستگی ایمن به خدا قابل دستیابی است. دل بستگی ایمن به خدا که با مفاهیم قرآنی "تبتل، اشد حب‌الله، انقطاع الی الله" نزدیکی دارد "حرکت باطنی انسان به سوی ذات باری تعالی است که بر اساس آن، انسان سالک را اندک‌اندک از تعلقات قلبی مختلف دور می‌کند تا تنها به خدای متعال وابسته شود و به مرحله‌ای از سلامت قلب (قلب سلیم) برسد که در قلبش جز خدا وجود نداشته باشد". صاحبان قلب سلیم را قادر می‌سازد تا در انبوه مشکلات با اطمینان به خدا پناه ببرند. چرا که مفهوم "پناهندگی به خدا" که در ادبیات قرآنی با نام "استعاذه" از آن یاد می‌شود (۹۸/ نحل) حاصل حب و احساس تعلق خاطر توأم با اطمینان به خداست. این احساس پناهندگی به خدا به شیوه ارتباط با خود، مردم و عالم خلقت رنگ خدایی می‌زند (۲۵).

بالبی که به خاطر تحقیقاتش در زمینه رشد کودک و نظریه‌پردازی‌اش در نظریه دل بستگی شهرت دارد، "دل بستگی را پیوند عاطفی عمیق با افراد خاص در زندگی می‌داند که تعامل با ایشان سبب امنیت، نشاط و شغف شده و حضورشان در هنگام استرس سبب آرامش می‌شود" (۲۹). در نظریه قلب سلیم، دل بستگی به خدا به معنای باور به حضور خدای ارحم الراحمین، حی و قیومی است که بنده‌اش را کفایت می‌کند. این دل بستگی محصول نوع تصور از خدا (image of God) می‌باشد (۱۰). تصور از خدا، الگوی درونی روانشناختی از تصورات و تجربه‌های افراد در مورد خداست که به چگونگی احساس فرد نسبت به خداوند و درک وی از چگونگی احساس خداوند نسبت به خودش مربوط می‌شود (۳۰). در واقع نوع شناخت فرد از خدا عامل ایجاد نوع تصور (مثبت یا منفی) از خدا و موثر بر سبک دل بستگی فرد به خدا و در نتیجه موثر در شکل‌گیری شخصیت معنوی است (۲۸). آن چیزی که ضامن شناخت صحیح از خدا، تصور مثبت از خدا و دل بستگی ایمن به خداست، دل بستگی به پیامبر و امام معصوم

منتور با رهبری معنوی و سبک زندگی خود در جایگاه الگوهای اجتماعی تاثیرگذار، به وسیله اصلاح نگرش مردم به رخدادهای زندگی به عنوان امتحان الهی و تجربه معنوی در ارتقای سلامت معنوی جامعه موثر هستند.

نتیجه گیری

با توجه به اهمیت تعمیق معنویت و ارتقای سلامت معنوی جامعه و تقویت آمادگی معنوی نظامیان، به دلیل تاثیر ارتباطات بین فردی معنوی و سبک زندگی الگوهای اجتماعی تاثیرگذار در شکل گیری شخصیت معنوی سالم، توصیه می شود، فرماندهان با تقویت تصور مثبت از خدا و دلبستگی ایمن به خدا، آمادگی معنوی نیروهای نظامی و خانواده ایشان را ارتقا دهند و از این طریق به ارتقای سلامت معنوی جامعه کمک نمایند.

نکات بالینی کاربردی برای جوامع نظامی

- فرماندهان نظامی در جایگاه الگوی نقش و منتور معنوی نیروهای نظامی و مردم غیر نظامی جامعه قرار دارند.
- فرماندهان برای ایفای نقش در جایگاه منتور نیازمند برخورداری از شخصیت سالم معنوی هستند.
- شخصیت سالم معنوی در فرماندهان در پرتو تصور مثبت از خدا و دلبستگی ایمن به خدا شکل می گیرد و ایشان را واجد فضایل اخلاقی و سلامت معنوی می کند.
- فرماندهان واجد سلامت معنوی با برقراری ارتباط معنوی بر مبنای شفقت امکان دانش افزایی، مهارت آموزی و انگیزه بخشی معنوی در نیروهای نظامی و خانواده ها را به دست می آورند.
- فرماندهان منتور می توانند با تغییر نگرش جامعه به رخدادهای زندگی به عنوان تجربه معنوی در ارتقای سلامت معنوی جامعه موثر باشند.

تشکر و قدردانی: این پژوهش با حمایت مرکز تحقیقات طب، قرآن و حدیث دانشگاه بقیه الله (عج) انجام شده است. پژوهشگر از حمایت معنوی مرکز فوق تشکر و سپاسگزاری می نماید.

تضاد منافع: نویسنده تصریح می کند که هیچ گونه تضاد منافی در مطالعه حاضر وجود ندارد.

منابع

1. Asadzandi M, Lotfian L, Hosseini SM, Abolghasemi H. Design and validation of professional spiritual health questionnaire for professors (soft war officers). Journal of Military Medicine. 2021;22(12):1209-21. [In Persian] doi:10.30491/JMM.22.12.1209

می شوند و به انواع پریشانی های معنوی مبتلا می گردند (۳۶). شک، تردید و اضطراب درباره خدا، باور به فاصله گرفتن از خدا، سبب بروز احساس تهدید درک شده، ترس، نگرانی، بی پناهی و عدم اطمینان از دریافت استعانت از ناحیه خداوند می گردد (۳۷)، اعتماد و توکل به خدا را کاهش داده و سبب می شود تا افراد نظامی و غیرنظامی واجد دلبستگی غیر ایمن به خدا در مواجهه با چالش های روزمره زندگی، دچار تنش، اضطراب و شکست شده، احساس عدم آرامش و نارضایتی از زندگی شوند (۳۸). این افراد در هنگام بروز هرگونه رنج و مشقتی، به سبب عدم دلبستگی ایمن به خدا دچار ناامیدی از رحمت خدا و انواع پریشانی های معنوی می شوند (۳۹). پریشانی معنوی اختلالی در سیستم اعتقادی فرد و "اختلال در اصل زندگی است که تمام وجود یک فرد را فرا می گیرد و یکپارچگی طبیعت بیولوژیکی و روانی وی را مختل می کند (۴۰). پریشانی ها و دیسترس های معنوی با ایجاد احساس نا امنی، بی اعتمادی به خدا، شرک خفی، عدم توکل و تفویض امور به خدا، احساس نا آرامی و بی قراری، سوظن به خدا، نارضایتی از سرنوشت، بدبینی به آینده، جزع و بی تابی سبب بروز بحران معنوی در افراد می گردند (۴۱). تصور منفی از خدا ادراک فرد از معنای رنج های زندگی را تحت تاثیر قرار می دهد. فرماندهان منتور با آسیب شناسی چرایی بریده شدن پیوند عشق و تعلق خاطر بنده به خداوند خویش، شناخت غلط از خدا و تصور منفی از خدا را که مسبب دلبستگی غیر ایمن به خدا و بریده شدن پیوند محبت به خداست و همچنین عوامل زمینه ساز آن ها را می شناسند و اقدام به اصلاح عرف غلط جامعه، کاهش فشارهای محیط ناسالم معنوی جامعه، ممانعت از تفسیر به رای آیات قرآن و تبیین غلط از دین می نمایند (۳۱). با برقراری ارتباط معنوی: دیدار و پیش قدم شدن برای کمک، سلام کردن، دست دادن، احترام گذاشتن، گوش فرا دادن، قدردانی و تحسین محبت ها، ابراز محبت، گشاده رویی، شوخی، شاد کردن قلوب مردم، خوش بینی و خوش خلقی به مصداق فرمایش امام صادق "کونوا دعاه الناس به غیر السننکم"، در جایگاه منتور با آموزش الگو- محور و برخورداری از رفتار سلیم، نیروهای نظامی و خانواده ایشان را به یادگیری از طریق مشاهده و تقلید هدایت می کنند (۴۲). با شفقت و دلسوزی به نیروهای نظامی و مردم غیر نظامی در جایگاه مصلح اجتماعی ارتباطات بین فردی ناسالم معنوی (شیوه غلط تربیت معنوی، عملکرد اشتباه مشاوران، رفتار نادرست مبلغان دینی) را اصلاح می کنند و از بروز اختلال در ارتباط فرد با خود، مردم و عالم خلقت جلوگیری می کنند (۲۰). فرماندهان

4. Bakhtiari H. The effect of spirituality on the empowerment of NAJA commanders and middle managers. *Journal of Policy Management Studies Quarterly*. 2008;3(2):156-67. [In Persian]
5. Alishiri G, Shakibae A, Bahadori M, Hosseini-Zijoud SM. Total Force Fitness and Its Components in War and Peace-Narrative. *Journal of Military Medicine*. 2019;20(6):589-600. [In Persian]
6. Asadzandi M, Lotfian L, Sepandi M. The Effect of Spiritual Counseling Based on the Sound Heart Model on Spiritual Experience and Spiritual Intelligence of Military Commanders. *Journal of Military Medicine*. 2023;25(1):1701-9. [In Persian] doi:10.30491/JMM.2023.1001200
7. Jafari E, Hajloo N, Mohammadzadeh A. The Relationship between the Practice of Religious Beliefs, Spiritual Well Being, General Health and Coping Styles in Soldiers. *Journal of Military Medicine*. 2015;16(4):191-6. [In Persian]
8. Seyed Kalal A, Asadzandi M, Ahmadi Y, Tadrissi S D, Abolghasemi H, Amiri S. Design and psychometrics of Spiritual Health Services Competency Questionnaire. *Koomesh*. 2023;25(2): 187-98. [In Persian]
9. E'temadfar I, Zare'i Zavaraki EI, Abbaspour A. The Effect of Blended Mentoring Based on Strategic Knowledge Scaffolding on Learning and Retention. *Educational Psychology*. 2014;10(31):1-24. [In Persian]
10. Asadzandi M, Seyed Kalal A. Providing an Educational Model of Spiritual Training based on the Sound Heart Model. *Journal of Spritual Health*. 2023;2(1):17-28. [In Persian] doi:10.30491/JSH.2.1.17
11. Sohri A, Ghorbani R. Effective factors and indicators in the leadership and management of ground force commanders in the future. *Military Management*. 2002;12(47):11-34. [In Persian]
12. Sashkin M. *How to Become a visionary Lead*, USA: Bryne mawarpai organization Design and Development. 1989.
13. Educational Resources Information Center. *Volunteer Management*. 2010. Available from: www.ERIC.com
14. Mitchell R. *People in Organization Understanding Their Behavior*. 2007. Available from: www.ERIC.com
15. Yukl G. *Leadership in Organization*: Englewood cliffs: NJ. Prentice Hall Ince. 1971.
16. Iversen AC, van Staden L, Hughes JH, Browne T, Hull L, Hall J, et al. The prevalence of common mental disorders and PTSD in the UK military: using data from a clinical interview-based study. *BMC Psychiatry*. 2009;9(1):68. doi:10.1186/1471-244X-9-68
17. Abedi L, Mazruee H. Individual factors affecting military forces job satisfaction. *Journal of Military Medicine*. 2010;12(1):45-9. [In Persian]
18. Asadzandi M. An Islamic religious spiritual health training model for patients. *Journal of Religion and Health*. 2020;59(1):173-87. doi:10.1007/s10943-018-0709-9
19. Asadzandi M, Mazandarani HA, Saffari M, Khaghanizadeh M. Effect of spiritual care based on the sound heart model on spiritual experiences of hemodialysis patients. *Journal of Religion and Health*. 2022;61(3):2056-71. doi:10.1007/s10943-021-01396-2
20. Asadzandi M. Sound heart: Spiritual nursing care model from religious viewpoint. *Journal of Religion and Health*. 2017;56:2063-75. doi:10.1007/s10943-015-0038-1
21. Asadzandi M, Lotfian L, Hosseini SM, Abolghasemi H. The effect of implementing spiritual empowerment program on the spiritual mentoring competence of soft warfare officers (professional spiritual health of soft warfare officers). *Journal of Military Medicine*. 2021;23(4): 303-10. [In Persian] doi:10.30491/JMM.23.4.303
22. Lotfian L, Asadzandi M, Javadi M, Sepandi M. The Effect of Effect of Spiritual Self-Care Empowerment Based on Sound Heart Model on the Spiritual Health of Military Professors-Randomized Clinical Trial. *Journal of Military Medicine*. 2020;22(11):1121-9. [In Persian]
23. Tashakkori A, Creswell JW. Exploring the nature of research questions in mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*. 2007;1(3):207-11. doi:10.1177/1558689807302814
24. Creswell JW. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, Second Edition, and Thousand Oaks, CA: Sage Publications; 2003.
25. Asadzandi M. *Sound heart theory in Islamic spiritual health*. Tehran: Specialized Media Publications; 2022. [In Persian]
26. Patton M. *Qualitative Research & Evaluation Methods*, London: Sage Publication; 2001.
27. Mohammadpour A, Sadeghi R, Rezaei M. Mixed methods research as third methodological movement: Theoretical foundations and practical procedures. *Journal of Applied Sociology*. 2010; 21(2):77-100. [In Persian]
28. Asadzandi M, Kalal AS. The Concept of Spiritual Personality Based on the Sound Heart Model. *Austin Journal of Autism & Related Disabilities*. 2023;9(2):1066.
29. Crain W. *Theories of development: Concepts and applications*. Translation of Khuinejad & Rjaei. Sixth edition. Tehran: Rushd Publications; 2021.
30. Grimes C. God image research: A literature review. *God Image Handbook for Spiritual Counseling and Psychotherapy*. 2014:11-32.
31. Asadzandi M, Seyed KA. The Role of Social Customs in Creating Insecure Attachment to God: Based on the Model of Sound Heart. *Journal of Islam and Spiritual Studies*. 2023;2(1):94-129. [In Persian] doi:10.22081/jsr.2023.64855.1030
32. Asadzandi M, Shahrabi Farahany S, Abolghasemy H, Saberi M, Ebadi A. Effect of spiritual care on the care burden of families of children with cancer: a randomized controlled trial. *Family Medicine & Primary Care Review*. 2021;23(3):279-83. doi:10.5114/fmPCR.2021.108189
33. Zoheiri M, Masuodi OA, Asadzandi M, Khoshi A. Investigation the role of spiritual health in

treatment of patients with covid-19: study of a military hospital. *Journal of Military Medicine*. 2022;24(3):1201-9. [In Persian] doi:10.30491/JMM.24.3.1201

34. Asadzandi M, Seyed Kalal A. How Spirituality Affects Mental Health: From Religious to Secular Spirituality. *Iranian Journal of Culture and Health Promotion*. 2022;6(3):403-11. [In Persian]

35. Ghalyanee B, Asadzandi M, Bahraynian SA, Karimi Zarchi AA. Comparing the effects of spiritual counseling based on the sound heart model with mindfulness training on the quality of life of women with breast cancer. *Iranian Quarterly Journal of Breast Disease*. 2021;14(3):34-45. [In Persian] doi:10.30699/ijbd.14.3.34

36. Nasrollahi Z, Asadzandi M, Mohammadzadeh M, Farahani MV, Tayyebi K. Effect of spiritual counseling based on the Sound Heart Model on depression in hemodialysis patients. *Family Medicine & Primary Care Review*. 2021;23(4):459-64. doi:10.5114/fmper.2021.110363

37. Asadzandi M, Farsi Z, Najafi Mehri S, Karimizarchi AA. Educational intervention focusing on health belief model in health beliefs, awareness and behavior of diabetic patients. *Iranian Journal of Diabetes and Metabolism*. 2006;6(2):169-76. [In Persian]

38. Asadzandi M, Abolghasemi H, Javadi M, Sarhangi F. A Comparative assessment of the spiritual health behaviors of the Iranian Muslim in the COVID-19 pandemic with religious evidence. *Journal of Military Medicine*. 2020;22(8):864-72. doi:10.30491/1.1.3

39. Ahmadi Y, Babatabar Darzi H, Asadzandi M, Sepandi M. The Impact of Interprofessional Spiritual Health Education on Military Students' Lifestyle. *Journal of Military Medicine*. 2022;22(10):1044-53. doi:10.30491/JMM.22.10.1044

40. North American Nursing Diagnosis Association. NANDA nursing diagnoses: Definitions and classification; 1999.

41. Asadzandi M, Shahrabi Farahany S, Abolghasemy H, Saberi M, Ebadi A. Effect of Sound Heart Model-based spiritual counseling on stress, anxiety and depression of parents of children with cancer. *Iranian Journal of Pediatric Hematology and Oncology*. 2020;10(2):96-106.

42. Asadzandi M, Zoheiri M, Akbariqomi M, Masuodi OA. The Role of spiritual communication in management of health services during the biological crisis of COVID-19. *Journal of Military Medicine*. 2022;24(5):1279-86. doi:10.30491/JMM.24.5.1279